KREATIVE TRØNDELAG

Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sør-Trøndelag

Mål og retningslinjer for anleggsutvikling 2009-2012

SØR-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE

Forord

Fylkeskommunen er gjennom plan- og bygningsloven pålagt å sørge for en løpende fylkesplanlegging. I veileder for kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (2007) ønsker Kultur- og kirkedepartementet at fylkeskommunen tar en mer aktiv del i utformingen av idretts- og friluftspolitikken på regionalt nivå. Handlingsplan for Fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og anleggsutvikling for Sør-Trøndelag (2005-2008) revideres derfor.

For å tydeliggjøre arbeidet med å videreutvikle gode anlegg for idrett og fysisk aktivitet er det i planen valgt et større fokus på anlegg enn tidligere. Det forutsettes at arbeidet med fysisk aktivitet og helsefremmende arbeid og arrangement/frivillighet ivaretas på annen måte, hhv. gjennom folkehelse/fysak-arbeidet og initiativet Mesterskapsagent.

Mål og retningslinjer for anleggsutvikling i Sør-Trøndelag for perioden 2009-2012 skal bidra til enklere og tydeligere anleggsprioriteringer i lag og organisasjoner, idrettsråd, kommuner og i fylkeskommunens eget arbeid med veiledning og fordeling av spillemidler til anlegg.

Målet er at flest mulig skal kunne utøve idrett og fysisk aktivitet, gjennom gode og fremtidsrettede anlegg i hele fylket.

Trondheim, 28.4.2009

Tore O. Sandvik

Fylkesordfører
Sør-Trøndelag fylkeskommune

Innholdsfortegnelse

1 Innledning 5

1.1 Arbeidet med planen 5

1.2 Definisjoner 5

1.3 Utviklingstrekk 6

2 Overordnede føringer og målsettinger 7

2.1 St.melding nr. 14 (1999-2000) Idrettslivet i endring 7

2.2 Finansiering av statlig idrettspolitikk, Sundbergutvalgets rapport, 2003 7

2.3 St.meld nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet 7

2.4 St.meld nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge – folkehelsepolitikken 7

2.5 Universell utforming og miljøhensyn 7

2.6 Felles Fylkesplan (2005-2008) Kreative Trøndelag – Her alt er mulig – uansett 8

2.7 Idrettspolitisk manifest for Trøndelag, 2006 8

2.8 Skytebaner, motoranlegg, luftsportssenter og småbåthavner i Trondheimsregionen, 2007 8

2.9 Øvrige planer 8

3 Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet 9

3.1 Litt om spillemidlene 9

3.2 Mange anlegg i idrettens regi 9

3.3 Strategier for å redusere ventetiden på spillemidler 10

3.4 Idrettsorganisasjonene 11

4 Anleggsutvikling - status og utfordringer 11

4.1 Fotball 11

4.2 Håndball 12

4.3 Ski 13

4.4 Status og utfordringer i 20 mindre idretter 13

4.5 Anlegg for skyting 17

4.6 Anlegg for friluftsliv 18

4.7 Nærmiljøanlegg 19

4.8 Anlegg av regional betydning 20

5 Mål og strategier 22

5.1 Visjon 22

5.2 Verdigrunnlag 22

5.3 Prioritert handling 22

6 Vedlegg 23

1 Innledning

1.1 Arbeidet med planen

Det er gjennomført en brei prosess der både kommuner, idrettsråd og regionnivået i idrett, friluftsliv og skyttervesen er hørt gjennom egne dialogmøter. Det er også gjennomført eget drøftingsmøte for de viktigste aktørene og komité for kultur, idrett og velferd. Det er gjennomført en høring i hht plan- og bygningslovens tidsfrister. Arbeidet har vært ledet av rådgiver Oddveig Bredesen i enhet for Regional utvikling.

Prosessplan

Juni	Prosessplan til informasjon i Kultur, idretts- og velferdskomitéen (KIV-komité).
August	Regionale dialogmøter med kommuner og idrettsråd i Orkdal, Rennebu, Åfjord, Tydal og Malvik.
September	Dialogmøter med enkeltidretter (7 særkretser og idrettskrets), friluftsliv og skytterorganisasjonen.
Oktober	Utarbeidelse av forslag til høringsdokument.
3.desember	Drøfting i KIV-komité, med repr. fra særkretser, som innspill til fylkesutvalget.
9.desember	Høringsforslag godkjennes i fylkesutvalget.
15.des-20.feb	Høringsdokument sendes til kommuner, særkretser etc.
April	Sluttbehandling i fylkesting via KIV-komité, før den årlige fordeling av spillemidler til idretts- og friluftsanlegg i fylkesutvalget i mai.

1.2 Definisjoner

Idrett er aktivitet i form av trening, eller konkurranse i den organiserte idretten.

Fysisk aktivitet er egenorganisert trenings- og mosjonsaktiviteter, herunder friluftsliv og aktiviteter preget av lek.

Friluftsliv er opphold og fysisk aktivitet i friluft, i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelser. Inngår her i begrepet fysisk aktivitet.

I spillemiddelordningen er idrettsanlegg klassifisert etter:
a) Nærmiljøanlegg: anlegg eller områder tilrettelagt for egenorganisert fysisk aktivitet i bo- eller oppholdsområder. Anlegget skal være tilgjengelig for alle, og skal ikke benyttes til organisert idrett. Anlegg kan støttes med inntil 50 % av kostnadene, fra 10.000 til 200.000 kroner

b) Ordinære anlegg: anlegg som i hovedsak er knyttet til konkurranse- og treningsvirksomhet for den organiserte idretten. Anlegg støttes normalt med inntil 1/3 av kostnadene, fra 50.000 til 700.000. Det er unntak for enkelte større anlegg som får definert høyere tilskuddssum.

c) Nasjonalanlegg: idrettsanlegg som tilfredsstiller tekniske og funksjonelle krav for avvikling av internasjonale mesterskap. Ordningen er svært begrenset.

For mer om anlegg, tilskudd, publikasjoner, kontaktinfo se www.idrettsanlegg.no

1.3 Utviklingstrekk

Inaktivitet er en av de største helseutfordringene i vår del av verden. Regelmessig fysisk aktivitet i minimum 30 minutter for voksne og 60 minutter for barn er dokumentert å gi en rekke helsegevinster. Undersøkelser viser at det er stor endring i livsstil og mosjonsvaner i alderen 15-25 år. Andelen ungdom som trener i idrettslag går ned, ofte med begrunnelse i at aktivitetene er kjedelige. Det vil derfor være viktig å legge til rette for fysisk aktivitet for alle, også i skolehverdagen.

En spørreundersøkelse om norske innbyggeres fysiske aktivitetsnivå i hverdagen (Helsedirektoratet 2008), viser at 69 prosent av innbyggerne i fylket er regelmessig fysisk aktive, -en økning på 5 prosent fra 2006. I alt 10 prosent regner seg selv som ikke aktive. 21 prosent sier de har dårlige muligheter til å gå eller sykle til arbeid eller skole. Det er fortsatt de med høyest utdanning og inntekt som er mest aktive. 29 prosent av de spurte i fylket sier de trener på treningssenter, 16 prosent trener i et idrettslag. Fremveksten av private treningssenter utfordrer i noen grad den medlemsbaserte idretten, der medbestemmelse og dugnadsbasert innsats er viktige element.

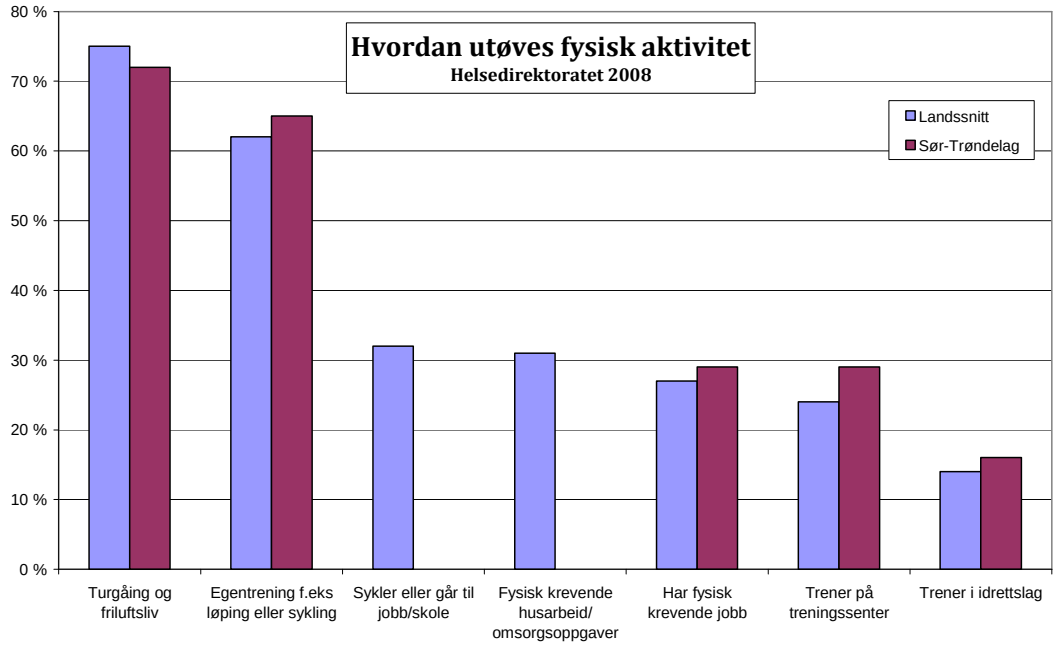

15-åringene langt mindre aktive enn 9-åringer

Ny nasjonal kartlegging, ”Fysisk aktivitet blant barn og unge i Norge (Helsedirektoratet juni 2008), viser at det er store forskjeller på hvor aktive norske 9- og 15-åringer er. Mens 89 % av 9-årige gutter og 75 % av 9-årige jenter har et aktivitetsnivå i tråd med myndighetenes anbefaling, går aktivitetsnivået drastisk ned i tenåra. Bare halvparten av 15-åringene har et tilfredsstillende aktivitetsnivå. -Det er positiv at så mange av 9-åringene er så aktive. Samtidig er det urovekkende at de som er seks år eldre er så mye i ro. Kartlegginga viser at aktivitetsnivået er mye mindre i helga. Det kan det tyde på at datamaskin, TV og senga lokker mer enn å være i aktivitet ute. Fra lunsj og utover i helgene har begge aldersgrupper et lavere aktivitetsnivå enn i hverdagen.

Nedgangen i ungdoms fysiske aktivitet reflekterer en nedgang i antall aktiviteter og i hverdagsaktiviteten som transport til/fra skole og fritidsaktiviteter. Nye funn viser at flere trener mer enn for bare få år tilbake (Strandbu og Bakken, 2007).

2 Overordnede føringer og målsettinger

2.1 St.melding nr. 14 (1999-2000) Idrettslivet i endring

Staten har som mål å legge til rette for at flest mulig skal kunne utøve idrett og fysisk aktivitet. Med begrunnelse både i egenverdi (mestring) og nytteverdi (fellesskap og god helse). Den samlede anleggsmassen skal gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet. Anleggsmassen bør tilpasses aktivitetsprofilen til befolkningen. Den viktigste målgruppen er barn (6-12 år) og ungdom (13-19 år).

Det bør også satses på anleggstyper som brukes av mange, og som gir mulighet for egenorganisert aktivitet. Utbyggingen må innordnes klarere behovsvurderinger, og langsiktige økonomiske hensyn. Nærmiljøanlegg i tilknytning til skolens uterom prioriteres. I Kulturdepartementets anleggspolitisk program for 2007-2010 er det antydet en øremerking av 250 mill kr til pressområder (bl.a Trondheim) og kostnadskrevende anlegg (foreløpig tilsagn til is- og curlinghaller).

2.2 Finansiering av statlig idrettspolitikk, Sundbergutvalgets rapport, 2003

På anleggsområdet vurderes dagens ordning med spillemidlene som relativt velfungerende. For økt måloppnåelse er det foreslått ulike tiltak; Programsatsing kan stimulere til mer og bedre anleggsutbygging i befolkningstette områder. Slike satsinger kan også bidra til en planmessig og behovsstyrt utbygging av større kostnadskrevende anlegg for mindre særidretter. I tillegg kan programsatsinger stimulere til nytenking. Det må vurderes om kategorien ordinære anlegg må prioriteres sterkere. Det kan være aktuelt å differensiere tilskuddssatsene for økt anleggsutbygging i befolkningstette områder og for interkommunale løsninger.

2.3 St.meld nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet

Friluftsliv basert på allemannsretten skal holdes i hevd i alle lag av befolkningen. Barn og unge skal gis mulighet til å utvikle ferdigheter i friluftsliv. Områder med verdi for friluftslivet skal sikres, for miljøvennlig ferdsel, opphold og høsting, og at naturgrunnlaget blir tatt vare på. Ved boligområder, skoler og barnehager skal det være god tilgang til trygg ferdsel, lek og annen aktivitet i en variert og sammenhengende grønnstruktur, med god sammenheng til et naturområde.

2.4 St.meld nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge – folkehelsepolitikken

Her er strategier for et sunnere Norge synliggjort, gjennom å forebygge mer og reparere mindre. Det pekes på sammenhengen mellom den enkeltes og samfunnets ansvar, og synliggjør ansvar innen flere sektorer og politikkområder. Meldingen ble fulgt opp av *Handlingsplan for fysisk aktivitet (2005-2009),* utarbeidet av åtte departement. Visjonen er bedre folkehelse gjennom økt fysisk aktivitet i befolkningen. Målet er å øke andelen barn/unge og voksne som driver fysisk aktivitet på et nivå i tråd med faglige anbefalinger – som er minst 60 minutt daglig fysisk aktivitet for barn og unge, og minst 30 minutt daglig fysisk aktivitet for voksne og eldre. Planen omfatter tiltak innen idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i fritiden, økt fysisk aktivitet i barnehage, skole og arbeidsplass, aktivitetsfremmende nærmiljøer og transportsystemer for bedre muligheter for å gå eller sykle til jobb, skole og fritidsaktiviteter, samt helse- og sosialtjenestens bidrag til økt fysisk aktivitet i befolkningen.

2.5 Universell utforming og miljøhensyn

Full integrering og inkludering for alle er et overordnet mål for staten, *St.meld nr 8 (1998-99) Deltakelse og likestilling*. Det er utarbeidet regler for hvordan idrettsanlegg skal tilrettelegges for funksjonshemmede (KKD, V-511). Tilrettelegging er en forutsetning for tilskudd fra spillemidlene.

Universell utforming betyr at produkter, byggverk og uteområder skal utformes på en slik måte at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte, uten tilpasninger eller hjelpemidler.

Tilrettelegging kan være ekstra oppmerking av baner, valg av banedekker, adkomst til anlegg og skiløyper, stigningsforhold og garderobestørrelse. Det må også sørges for tilrettelegging for funksjonærer og publikum bl.a ved god tilgang til møterom og tribuner.
Det må også tas hensyn til estetikk og miljø ved bygging og rehabilitering av anlegg.

2.6 Felles Fylkesplan (2005-2008) Kreative Trøndelag – Her alt er mulig – uansett

Utviklingen av Trøndelag skal gi et meningsfylt liv og et godt samfunn, for Trøndelags viktigste ressurs – menneskene som bor her. Det skal legges opp til et inkluderende samfunn som ivaretar innbyggernes sikkerhet og helse. Det skal legges til rette for økt deltakelse i friluftsliv og fysisk aktivitet. Prinsippet om universell utforming skal legges til grunn for økt tilgjengelighet til offentlige bygg, uteområder, transportsystemer og kulturarenaer.

2.7 Idrettspolitisk manifest for Trøndelag, 2006

Ett av fem hovedområder omhandler anlegg. Det understrekes at tilgangen til gode idretts- og friluftsanlegg har stor betydning for barn og unges oppvekstvilkår. Derfor vil aktørene stimulere til økt andel kommunal og interkommunal anleggsutbygging. Det vil også bli arbeidet med å få enklere og bedre finansieringsordninger for anlegg, bl.a ved å se på fordelingsnøkkelen til spillemidlene og momsreglene for frivillige lag og organisasjoner. Økt kompetanse for bygging og drift av fremtidsrettede idretts- nærmiljø- og skoleanlegg er en viktig suksessfaktor.

Strategisk arbeid for store idrettsarrangement til regionen er en viktig stolpe i manifestet. Det pekes på sammenhengen mellom arrangement og anleggsutvikling: Vi vet at store arrangement utløser anleggsutbygging, frivillighet og rekruttering, samhold og identitet. Derfor vil det stimuleres til at arrangører søker og gjennomfører opplevelsesrike arrangement, for å styrke det trønderske selvbildet, og gi en positiv eksponering av landsdelen nasjonalt og internasjonalt.

2.8 Skytebaner, motoranlegg, luftsportssenter og småbåthavner i Trondheimsregionen, 2007

STFK og Samarbeidsutvalget for Trondheimsregionen har utarbeidet forslag til strategier for enkelte spesialanlegg. Som hovedregel bør det satses på samlokalisering og utnyttelse av eksisterende infrastruktur. For skyteanlegg vil opprusting av eksisterende baner være mest aktuelt, både med støyreduksjon og for økt kapasitet til jegerprøver. For bil- og motorsport bør det satses på ett større anlegg i Trondheimsregionen, gjerne sør/vest i regionen. Mest mulig konfliktfri plassering og utvidelsesmuligheter er viktige prinsipper, i mindre grad nærhet til boområder.

Det bør etableres et luftsportssenter i regionen. Kombinasjon med motorsport/mørkekjøringsbane kan vurderes. Det bør drøftes om det er ønskelig å anlegge en bane for vannscooter/vannjet i regionen. Behovet for golfanlegg synes dekket så langt. Spesialanlegg bør avklares i kommuneplanene, etter en regional diskusjon. Som hovedregel bør det også utarbeides reguleringsplan, hvor bl.a støykrav og driftstider kan inngå.

2.9 Øvrige planer

- Kommunenes planer for idrett og fysisk aktivitet
- Trondheim 2018, OL-søknad fra 2007
- Trøndersk anleggsplan 2009-2012 - større idrettsanlegg av regional karakter, Nord-Trøndelag idrettskrets og Sør-Trøndelag idrettskrets

3 Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet

3.1 Litt om spillemidlene

I Norge går i hovedsak all offentlig støtte til idrettsanlegg fra overskuddet i Norsk Tipping. Fra 2009 blir overskuddet fordelt gjennom ny tippenøkkel til idretten (45,5 %, før 50 %), kultur (36,5 %) og til humanitære organisasjoner (18 %, ny). Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet blir forvaltet av Kulturdepartementet som tildeler årlige rammer til fylkene etter en fordelingsnøkkel med søknadssum (50 %), anleggsdekning (25 %) og befolkningsgrunnlag (25 %). Fylkeskommunen fordeler videre tilskudd til de omsøkte prosjektene, gjennom årlig fordeling i Fylkesutvalget. Kommunene skal gjennom sitt planarbeid sikre en helhetlig og god saksbehandling innen feltet idrett og fysisk aktivitet. Kommunene prioriterer sine søknader gjennom årlig behandling i kommunestyret, etter medvirkning og uttalelser fra relevante fora som idrettsråd, friluftsråd etc.

Fra 1999 til 2008 har søknadssummen i fylket økt fra 36 til 124 mill kroner. Tildelte spillemidler har ikke økt tilsvarende, og tilskuddsandelen er redusert fra 60 % til 28 %. Økt søknadssum kommer i hovedsak av flere søknader med høye kostnader, spesielt for kunstgressbaner og flerbrukshaller. Det er nå ventetid på spillemidler for enkelte anleggstyper på opptil fire år. Søknadssummene til nærmiljøanlegg har variert fra 3,5 i 1998, 12 i 2006, til 8 millioner kroner i 2008. Andelen tilskudd til nærmiljøanlegg har holdt seg på 46 % de siste tre årene. Tilskudd til nærmiljøanlegg blir beregnet kun i forhold til søknadssum.

For 2008 ble fylket tildelt 28,5 mill kroner til ordinære anlegg, og 3,6 mill kroner til nærmiljøanlegg. Tilskuddsandel i forhold til søknadssum varierer mellom 18 % (Møre og Romsdal) og 46 % (Østfold), med ST på 28 %. I forhold til tilskudd pr innbygger utgjorde spillemidlene i Sør-Trøndelag ca 100 kr/ innbygger, med variasjoner fra Oslo (90 kr) til Finnmark (260 kr).
I forhold til kommunevis fordeling har prosjekt i Trondheim blitt tildelt 48 % av spillemidlene i perioden 1998-2008. I 2008 utgjør Trondheim 58 % av fylkets totale innbyggertall.

3.2 Mange anlegg i idrettens regi

I Sør-Trøndelag er det i større grad idretten som søker spillemidler og bygger idrettsanlegg enn i resten av landet. De siste ti årene har idretten i fylket stått for 30 % av søknadsmassen, mens det på landsbasis er 24 %. Det skjer en positiv utvikling i engasjementet fra det offentlige, men det er fortsatt ujevnt og lavt i forhold til i landet for øvrig.

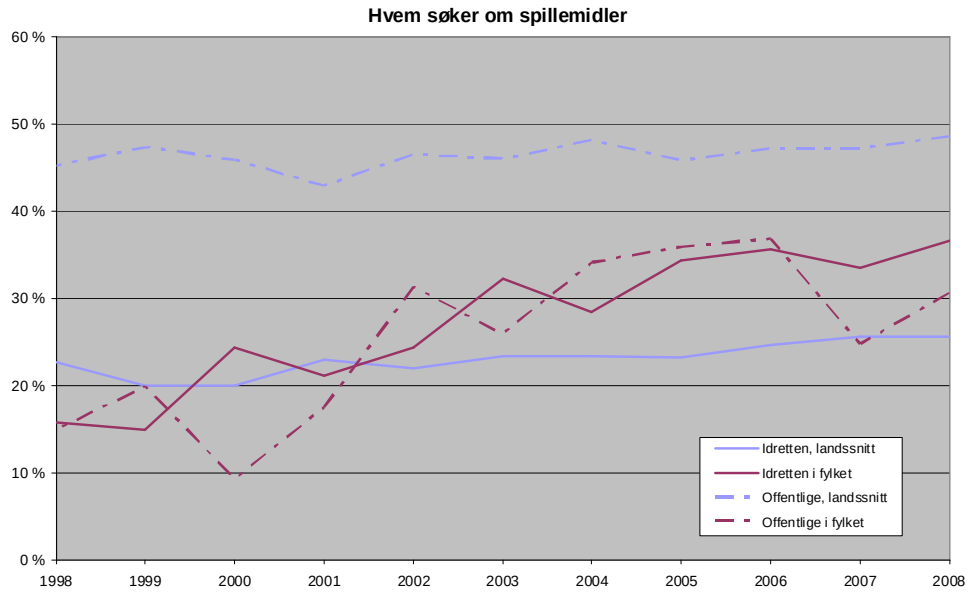

Den grafiske fremstillingen nedenfor viser hvor stor andel av spillemidlene som er gitt til ulike anleggstyper. Det er ikke unaturlig at tildelingen av tilskudd i fylkene varierer i forhold til landssnittet, både med pga ulik aktivitetsprofil og eksisterende anleggsdekning.

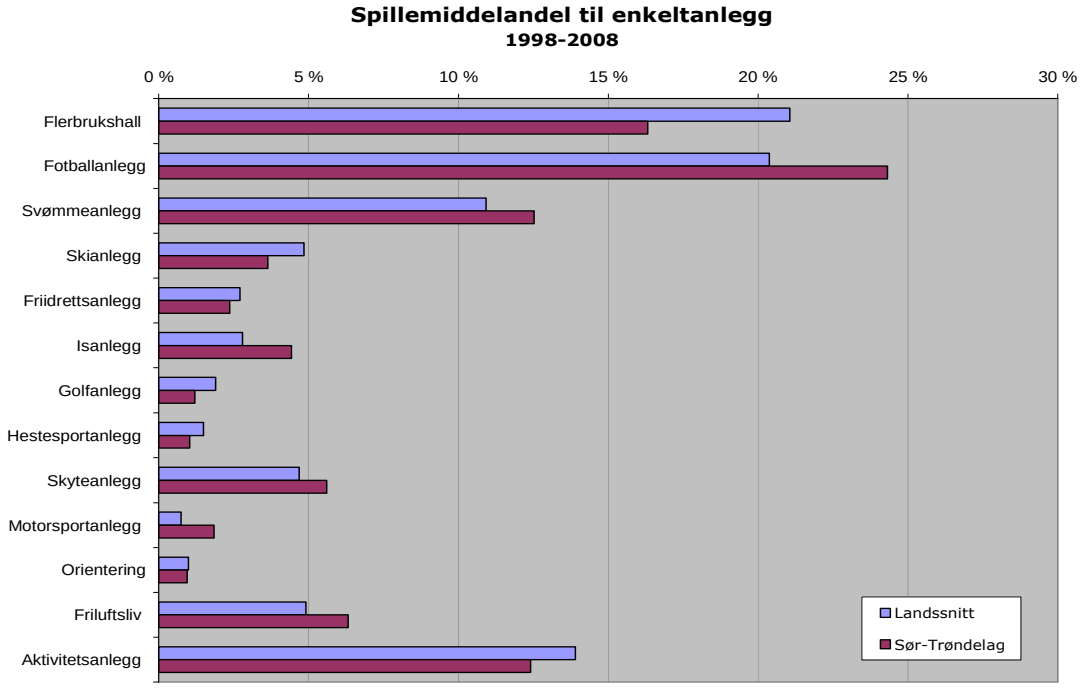

Det er 1.769 anleggssteder bestående av 3.075 eksisterende og planlagte anleggsenheter i Sør-Trøndelag (jfr idrettsanleggsregisteret). Registeret inneholder anlegg som har fått tildelt spillemidler i perioden 1948 til d.d. Det er kommunene som har ansvaret for å holde registeret oppdatert.

Anleggsdekningen i forhold til innbyggertallet kan synes god. Det er derfor viktig å synliggjøre et reelt behov før nyetableringer, i forhold til den aktivitet som drives og som vil bli etterspurt de neste årene.

3.3 Strategier for å redusere ventetiden på spillemidler

Ordningen med spillemidler til idrettsanlegg har fungert nesten uforandret fra oppstarten. Etterslepet av søknader fra år til år er nå nådd et kritisk punkt. Spesielt vil det bli en utfordring for idretten å opprettholde engasjementet rundt egen anleggsutvikling. Flere års ”ventetid” på delfinansiering fra spillemidlene vil gi en utfordring i organisasjoner med mindre kontinuitet i ledelse og anleggskomitéer. Forskuttering av spillemidler vil gi ekstra kostnader, som kan redusere tilbudene på sikt.

Det blir derfor ekstra viktig å sørge for at vi bygger riktig anlegg på riktig sted, for best mulig utnyttelse av de offentlige tilskuddene. Dette må skje gjennom tydelige anleggsprioriteringer, både i idretten og i det offentlige. Det må stimuleres til samarbeid på tvers av idretter, og det må i større grad etableres samarbeid mellom kommuner. Det er ønskelig at kommunene tar et større ansvar for å gi innbyggerne tilfredsstillende anlegg for fysisk aktivitet og idrett. Dette kan skje på ulike måter: gjennom rene kommunale anlegg, tilskudd, rentefrie lån/forskuttering, faste leieavtaler, fri tomt etc. Det må også arbeides for gode avtaler med privat næringsliv.

Utvikling av fremtidsrettede anlegg krever i stor grad spesialkompetanse, med riktig kvalitet for lave driftsutgifter. For valg av arkitekt, ingeniør og entreprenør må det stilles strenge krav til kompetanse

og relevant erfaring. Det må på et tidlig tidspunkt sikres langsiktige leieavtaler, på dag, kveld og helg, gjennom hele året.

3.4 Idrettsorganisasjonene

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) er det øverste organ i Norges største folkebevegelse, med over 2,1 millioner medlemskap. NIF har 56 særforbund, 19 idrettskretser og 380 idrettsråd. I Sør-Trøndelag idrettskrets (STIK) er det registrert 127.882 medlemmer i 541 klubber. Av disse er 56.259 under 19 år, fordelt på 56 % gutter og 44 % jenter. NIFs visjon er å være fremste bidragsyter for å oppnå idrett for alle. I STIK er det vedtatt en visjon "Flest i bredden – best i toppen". Fylkeskommunen bevilger årlig støtte til Sør-Trøndelag idrettskrets, til administrasjon og aktivitet til krets, særkretser og toppidretten. For 2008 var tilskuddet på vel 2 millioner kroner.

Norges Funksjonshemmedes Idrettsforbund (NFI) ble oppløst 31.12.07. Nå har særforbundene det formelle ansvaret for funksjonshemmede i sin idrett. NIF har også egne ansatte på området, både regionalt og sentralt, som bistår bl.a med rekruttering og kompetanseheving. I fylket er curling, kjelkehockey, svømming, basketball, boccia, el-innebandy, dans, fotball, håndball og ridning de mest populære idretter for funksjonshemmede.

I tabellen nedenfor er de største barne- og ungdomsidrettene i fylket satt opp, i hht aktivitetstall fra NIF pr 1.1.2008. I idrettene håndball, turn, ridning og dans er det høy jenteandel. I vedlegg finnes aktivitetstall for alle enkeltidretter.

Idretter i fylket	Jenter	Gutter	Barn og unge		Totalt	
Fotball	5 832	11 548	17 380	32 %	23 043	23 %
Håndball	6 292	2 708	9 000	17 %	10 978	11 %
Ski	3 524	4 941	8 465	16 %	20 968	21 %
Gymnastikk og turn	2 106	705	2 811	5 %	4 157	4 %
Svømming	1 213	1 265	2 478	5 %	3 108	3 %
Friidrett	950	1 018	1 968	4 %	3 982	4 %
Kampsport	563	1 048	1 611	3 %	2 577	3 %
Gang- og turmarsj	501	528	1 029	2 %	3 634	4 %
Orientering	324	391	715	1 %	2 210	2 %
Ishockey	47	603	650	1 %	1 045	1 %
Ridning	507	31	538	1 %	1 141	1 %
Motorsport	114	409	523	1 %	1 510	1 %
Bandy	96	419	515	1 %	1 008	1 %
Basketball	141	340	481	1 %	664	1 %
Skiskyting	154	321	475	1 %	771	1 %
Dans	333	119	452	1 %	1 553	2 %
Skøyter	254	147	401	1 %	591	1 %
Golf	86	314	400	1 %	3 882	4 %

4 Anleggsutvikling - status og utfordringer

Nedenfor er de største idrettene, og de mest spesielle anleggsbehovene beskrevet, i alt 94 % av barne- og ungdomsaktiviteten er omtalt. For de tre største idrettene fotball, håndball og ski er det skissert ønsket handlingsalternativ for å møte utfordringene. Disse alternativene må diskuteres og utvikles videre i et samarbeid mellom idretten og det offentlige.

4.1 Fotball

Status: Fotball er den idretten i fylket med klart flest registrerte unge utøvere, og er i sterk vekst spesielt på jentesiden. Fotballanlegg har vært i en voldsom utvikling de siste 10-15 årene med innføring av kunstgress og undervarmeanlegg, for mindre vedlikehold og større bruksfrekvens.

Trøndelag fotballkrets har jobbet systematisk med anleggs- og kompetanseutvikling. I alt 24 % av spillemidlene i fylket i 1998-2008 er tildelt fotballanlegg, i all hovedsak nye kunstgressbaner på grus- eller gressbaner. Det er registrert 25 storbaner (11-er baner) i Trondheim med kunstgress og 18 baner i øvrige kommuner.

Utfordringer: Generelt er det bra tilgang til 11-er baner i fylket. I følge idretten selv er det fortsatt behov for kunstgressbaner på Melhus og i Trondheim kommune (Byåsen, Heimdal, Strinda). Hovedanlegget i fylket er Lerkendal, men det er behov for et andreanlegg i byen, spesielt med tanke på topplagene i kvinnefotball som p.t. ikke har anlegg som tilfredsstiller lisenskravene. Ballflater skaper ofte stor aktivitet, og det er fortsatt behov for nærmiljøanlegg ved skoler og befolkningstette områder. For å få spillemidler til oppgradering av dekket, er det krav om minst 10 års normal bruk. Det vil etter hvert bli en utfordring med rehabiliteringsbehov av kunstgressbaner, både 2. og 3.generasjon. Det er fortsatt høye kostnader knyttet til drift av undervarmeanlegg, og det er begrensninger i forhold til hvor mange slike anlegg som får spillemidler.

Ønsket handlingsalternativ:

- Bistå utviklingen av et større anlegg for topp- og breddefotball i Trondheim, med et riktig kostnadsnivå for leie av anlegget.
- Initiere utvikling av system for bestilling/avbestilling av haller og baner i Trondheim, for effektiv utnyttelse og bedre samarbeid mellom klubber og med kommune (se håndball).
- Vurdere behov for anlegg ved de videregående skolene med idrettstilbud, -i samarbeid mellom idrett, kommune og fylkeskommune (se håndball).
- Utarbeide en realistisk rehabiliteringsplan for utskifting av kunstgressdekker i fylket.

4.2 Håndball

Status: Trøndelag har tradisjonelt vært et senter for jentehåndballen, og har hatt mange lag i toppserien. Håndball er den nest største barne- og ungdomsidretten i fylket, den største på jentesiden. Økt oppmerksomhet på herrehåndballen nasjonalt har gitt nye utøvere også på guttesiden. Det finnes i dag 41 håndballflater i fylket, i spillemiddelordningen definert som flerbrukshaller. Trondheim Spektrum er hovedarena for håndball i regionen, og er p.t. godkjent for internasjonale mesterskap. På de fleste skoler finnes fortsatt utendørsanlegg med asfaltdekker. I Sør-Trøndelag har flerbrukshallene blitt tildelt 16 % av spillemidlene de siste 10 årene, mot 21 % på landsbasis. Mens det på landsbasis har skjedd en jevn økning i spillemidler til flerbrukshaller, har det i Sør-Trøndelag vært mindre variasjoner, og ingen tydelig økning i søknadsmassen.

Utfordringer: For å tilfredsstille håndballens ønske om 1,5 time med trening i uka, i det elementet som det skal konkurreres i, vil det være behov for 14 nye spilleflater i Trondheim. Innefor det kommunale systemet er det planlagt åtte nye flater de nærmeste årene. Det er også ønsker om større kapasitet i Malvik, Klæbu og Fosen. For fjellregionen er det planlagt en storhall på Røros som vil kunne tilfredsstille eliteseriekravene. Det er usikkert om Spektrum vil tilfredsstille behovene til Mesterligakamper og store mesterskap framover.

Det er fortsatt idrettshaller og gymsaler som ikke er godt nok tilrettelagt for spesielt bevegelseshemmede og synshemmede. Ved bygging av nye anlegg og rehabilitering av gamle anlegg, må også kompetanse innen idrett for funksjonshemmede trekkes inn i planleggingen.

Ønsket handlingsalternativ:

- Utvikle et prospekt for bygging og drift av flerbrukshall, med tilstrekkelig kvalitet og fasiliteter, til bruk for breddehåndball, andre innendørsidretter og skoler, -med forslag til finansieringsmodell.

- Initiere utvikling av system for bestilling/avbestilling av haller og baner i Trondheim, for effektiv utnyttelse og bedre samarbeid mellom klubber og med kommune (se fotball).
- Vurdere behov for anlegg ved de videregående skolene med idrettstilbud, -i samarbeid mellom idrett, kommune og fylkeskommune (se fotball).
- Støtte opp arbeidet med å sikre regionen arena for internasjonale mesterskap.

4.3 Ski

Status: Ski er en viktig del av norsk identitet og kultur. I forhold til idrettsregistreringen er ski den nest største idretten i fylket, da med stor andel voksne registrert. I mange skianlegg er det ofte både organisert konkurranseaktivitet og individuelt friluftsliv. Det er registrert 171 lysløyper i fylket. Det finnes mange små hoppbakker og to store hoppanlegg Granåsen HS 130-140 og Kløvstein K105, totalt 64 enheter. Det er to større alpinanlegg i fylket, Oppdal og Vassfjellet. Det er gitt tiskudd til et snøproduksjonsanlegg for langrenn på Røros. I Granåsen har arenaområdet med sprintløyper blitt utviklet, og hoppbakkene er også under ombygging, med moderne profil, snøsikkert tilløp og ny plast for sommerskihopping. Det finnes ingen spesialanlegg for freestyle, og det har skjedd lite på utviklingen av moderne skianlegg for skileik, skicross, twintip etc.

Utfordringer: Ski består av de seks grenene alpin, freestyle, hopp, kombinert, langrenn og telemark, med svært ulike anleggsbehov. Konkurranseprogrammene har blitt endret, spesielt i langrenn med større del av aktiviteten på arenaområdet. Klimaet med varmere vintre er på sikt den største utfordringen til skiidretten. I tillegg til fokus på kunstsnø, kan en se en tendens til at flere reiser til mer snøsikre områder, for organisert trening og konkurranser. Det vil også bli stilt krav til gode treningsfasiliteter på sommeren, med plast og sikre rulleskitraséer.

Fylkeskommunen gir årlig driftsstøtte til Granåsen, Knyken, Kløvsteinbakken og Selbuskogen (til sammen 206.000 kroner i 2008). Videre driftsstøtte forutsetter en plan for anlegget med regional fokus og konkrete planer for treningssamlinger og konkurranser på nasjonalt nivå.

Ønsket handlingsalternativ:

- Utvikling av plan for snøproduksjon, plast- og asfaltløyper, med felles konkurransegrunnlag for bygging og drift. Områder som prioriteres opp for snøproduksjon er Granåsen, Røros, Orkdal, Selbu og Fosen.
- Bistå arbeidet med å etablere moderne skiparker og skileikområder for barn og unge, med enkel tilgjengelighet.
- Bidra til en helhetlig utvikling av Granåsen, som et naturlig valg ved internasjonale arrangement og mesterskap innen hopp, langrenn, kombinert og skiskyting.
- Bidra til økt anleggskompetanse på skianlegg generelt, bl.a i samarbeid med skiskytterkretsen.

4.4 Status og utfordringer i 20 mindre idretter

Turn

Status: Turn var den første idretten som ble organisert i eget forbund. Turn er nå den fjerde største idretten i fylket med over 4.000 aktive og 21 klubber. Hovedaktiviteten som tilbys er aktivitetsparti og tropp for konkurranser. I tillegg til kjernevirksomheten organiserer forbundet aerobic, mosjon og trampoline. Det er gitt spillemidler til èn spesialhall lokalisert i Trondheim der Trondhjems Turnforening og Nidaros trener. Ut over dette er det kun Røros som disponerer hall med apparatfester for turn. Klubbene benytter gymsaler og flerbrukshaller også til dette formålet.

Utfordringer: Gymnastikk og turn krever spesialutstyr for å kunne utøves på en god måte, med minst mulig risiko. Det er et ønske om flere spesialhaller med nedfelt trampoline, grop(er) og permanent oppstilte apparater. Alternativt må utstyr monteres før trening kan ta til. Idretten har utviklet konseptet

basishall, som en treningshall med fast oppmontert utstyr, samt et stort utvalg av skumapparater. Disse er beregnet som hjelpemidler i basistreningen også for andre, for god balanse, koordinasjon, styrke og bevegelighet. Basishallene er primært tenkt som tilbygg til flerbrukshaller for besparelser av bl.a. våtrom, materialrom og garderober. Alternativt kan basishallen integreres i en flerbrukshall. Det er egne tilskuddssatser for spillemidler til basishall.

Svømming
Status: Svømming er den femte største idretten i fylket, med ca 2.500 barn og unge registrert. Svømmehallene brukes i mindre grad av idretten enn tradisjonelle idrettsanlegg. 92 % av tiden disponeres av publikum og skoleelever (hhv 67 % og 18 %), kun 7 % av idretten. Skolenes læreplaner har fokus på svømmeferdighet, for sikkerhet og livredding. Anleggene er også viktig for rehabilitering av syke og skadde, for revmatikere og som helsebringende aktivitet for hele befolkningen. Det er aktive klubber i Trondheim, Malvik, Orkanger, Frøya og Hemne. Svømmeklubbene bidrar også aktivt i forhold til idrettsskoler og svømmekurs. Det er ett 50 m basseng, seks 25-meters basseng, åtte 16-meters basseng og 26 stk 12,5 m basseng i fylket. Det er usikker status på 29 basseng eldre enn 15 år. I alt 12,5 % av spillemidlene er tildelt bad- og svømmeanlegg i fylket i løpet av de siste 10 årene.

Utfordringer: I Sør-Trøndelag er det mange mindre opplæringsbasseng, bygd av det offentlige ved skoleanlegg. Dette er ofte eldre anlegg som ikke har blitt rehabilitert, som er driftsintensive og som delvis blir avstengt pga dårlig kommuneøkonomi. Med den nye ordningen med rentefrie lån til svømmehaller, kan det forventes økt aktivitet og flere søknader om spillemidler til rehabilitering. Svømmekretsen har på bakgrunn av folketall og anleggsdekning beregnet behov for 12 nye 25-metersbasseng i fylket. Skaun kommune har ingen basseng selv, og det er kun opplæringsbasseng i Melhus og Orkdal. Nye 25-metersbasseng bør legges til større tettsteder som Melhus, Orkanger og Røros. Anleggene bør i større grad tilfredsstille flere behov, og må tilpasses barn og unges ønsker om utfordringer og opplevelser. For Trondheimsregionen er Pir-badet et tilfredsstillende anlegg for helse, opplevelse, trening og konkurranser. Det vurderes utvidelse av anlegget for bedre opplæringstilbud.

Friidrett
Status: Friidrett er den 6. største barne- og ungdomsidretten i fylket. Det er registrert 49 anleggsenheter for friidrett i fylket. Dette er i hovedsak enkle utendørs stadionanlegg. Hovedanlegget er lokalisert på Øya i Trondheim, med et fullferdig anlegg komplettert til NM i 2008. Det er gode løpstradisjoner i fylket, miljøene rundt kast og hopp er mindre. Dette kan ha bakgrunn i mangelfulle innendørs treningsfasiliteter. Det diskuteres nå flerbrukshall med friidrett som hovedidrett i Ranheim IL. Realisering avhenger av salg av areal til næringsformål, og framdriften er p.t uavklart. Friidrettsforbundet kom i september 2007 med et ønske om støtte til tre friidrettshaller, lokalisert i Bergen, Sandnes og Trondheim, gjennom programsatsingsmidlene til kostnadskrevende anlegg.

Utfordringer: I tillegg til hovedanlegget på Øya i Trondheim vil det være naturlig at to andre anlegg i fylket oppgraderes til standard for nasjonale friidrettsstevner. Innendørs treningsfasiliteter bør sikres i Trondheimsregionen. For innendørs konkurransefasiliteter må tilbudet for hele Trøndelag vurderes og diskuteres. De tradisjonelle friidrettanleggene på skolene med 60-meter, hopp og kast bør sikres og oppgraderes, ved bruk av spillemidler til nærmiljøanlegg.

Orientering
Status: Orientering er en forholdsvis stor idrett i Trøndelag med mer enn 2.000 aktive. Det er et sterkt toppidrettsmiljø, mye på grunn av studentene ved NTNU som er av landets beste klubber, både på dame- og herresiden. Orienteringskart gis ut av de lokale orienteringsklubbene og kan få tilskudd fra spillemidlene. Ca 1 % av spillemidlene er gitt til kart de siste ti årene. I vårt register finnes det 219 konkurransekart, 73 nærmiljø/skolekart og 18 turkart. Nye kart blir ofte konstruert til store arrangement. Bruk av kart og kompass er forankret i skolens læreplaner, og er allmennyttig kunnskap ved f.eks befaringer, planarbeid og jakt.

Utfordringer: Orientering har en forholdsvis høy terskel for barn under 10 år. Det er viktig å lage gode opplæringskart ved skoler og i nærmiljø. Dette bør samordnes med utviklingen av kart til sprintløp, som har blitt en populær øvelse. Kompetanse for konstruksjon og synfaring bør utvikles kontinuerlig. For best mulig utnyttelse av nye kart, bør o-idretten utvikle en plan for synfaring, mesterskap, "etterbruk" og oppdatering.

Hestesport
Status: Norges Rytterforbund har ulike konkurransegrener, med sprang, dressur og feltritt som de mest kjente. Anlegg til hestesport organisert i rytterforbundet er spillemiddelberettiget. Det er registrert 19 anleggssteder i vårt register, med 15 baner, 7 haller, 7 staller og en sti. I løpet av de siste ti årene er 1 % av spillemidlene tildelt hestesportsanlegg i fylket. Flere av de 20 klubbene i fylket leier seg inn på privateide senter. Trøndelag Hestesportklubb, med tilhold på Øysand, er den klubben i fylket med størst sportslig aktivitet, med et tett samarbeid med rytterlinja på Melhus videregående skole. Hestesport har en overvekt av jenter blant de aktive.

Utfordringer: Det bygges nå flere private ridesenter, spesielt i Trondheimsområdet. Det blir viktig å få en god dialog mellom de private utbyggerne og klubbene for å tilpasse anleggene til de kravene de har til trening og konkurranser. Det er ulike tilknytning mellom klubbene og idrettsorganisasjonene for øvrig. For å sikre gode anlegg i fylket er det viktig med gode prosesser i idrettsråd og kommuner, for gode anlegg til denne type aktivitet.

Golf
Status: I Sør-Trøndelag er det registrert 3.612 medlemskap i klubber og 4.606 golfspillere. I NIFs aktivitetsregister engasjerer golf 400 personer under 19 år. Det er 18-hulls bane på Byneset, ellers er det 9-hulls på Brekstad, Hitra, Klæbu, Oppdal, Røros, Selbu, Byneset og Trondheim. Golfforbundet mener det er god dekning på 18-hullsbaner. Gjennom spillemiddelordningen er det gitt støtte til seks 9-hulls og fire driving range-baner. Dette har utgjort ca 1 % av spillemidlene de siste ti årene.

Utfordringer: Forbundet har nå fokus på å tilrettelegge for mindre anlegg i bynære strøk. For anlegg med inntil 6 hull kan det gis tilskudd gjennom nærmiljøordningen. Det er ikke organisert kretsnivå i golf, men hjemmesidene gir gode retningslinjer for utvikling av enkle anlegg, og har oversikt over banearkitekter, entreprenører og konsulenter som anbefales. Målet er at anleggene skal gi bedre tilgjengelighet for folk flest, og fremme rekrutteringen av barn og unge.

Bilsport
Status: Interessen for bilsport har økt, spesielt etter norsk VM-gull i rally i 2003. All bilsport er organisert i Norges Bilsportforbund som en paraply over KNA, NAF, NMK, MA og AMCAR. Bilsport er i større grad enn motorsport en aktivitet for ungdom/voksne. Gokart med en aldersgrense på 6 år er rekrutteringsøvelsen. Forbundet er ikke organisert i Norges idrettsforbund, men det kan gis spillemidler til anlegg for bilsport. Det er ulike krav til anleggene, fra rally der vanlige veier blir brukt, til bilcross, rallycross, drifting, dragrace og gokart med permanente baner med grus og/eller asfalt. Totalt har det blitt gitt i underkant av 1 % av spillemidlene til all type motorsportanlegg i fylket de siste ti årene. Det er tre anlegg under bygging; Løkken, Frøya og Hitra. Videre planlegges det videreutvikling av anlegget på Lånke i Stjørdal kommune, der hele Trondheimsregionen vil få tilgang til et anlegg med internasjonal standard.

Utfordringer: Bilsportforbundet ønsker i størst mulig grad større anlegg med flest mulig baner samlet, med felles depot og klubbhus mv. Dette vil sikre en robust driftsøkonomi og større miljø. Der det er hensiktsmessig vil det oppfordres til samarbeid med motorsportmiljø og andre aktiviteter som f.eks skiskyting, skisprint og terrengsykkel. Utviklingen av anlegget på Lånke kan gi regionstatus i forbundet, og kan bli arena for store arrangement. Det må inngås avtaler mellom de ulike anleggene i regionen for å unngå overetableringer og sikre komplementære tilbud. Det er behov for et mindre gokartanlegg på sørsiden av Trondheim, f.eks knyttet til motorsportplaner i Skaun. Alle anlegg må sikres en funksjonell og sikker utforming, gjennom sentral godkjenning i forbundet.

Motorsport
Status: Norges Motorsportforbund er et særforbund som organiserer all motorsport innen Norges Idrettsforbund, dvs båtsport, motorsykkelsport inkl ATV, radiostyrt bilsport og snøscootersport. Motorsport er den 12. største barne- og ungdomsaktiviteten i fylket, og det er klasser for motorsykkel fra 5 år. Anlegg er nylig etablert i Hemne som hadde NM i 2008. Det vil bli anlegg for sykkel også på Hitra, Frøya, Løkken og Lånke. Orkla motorklubb og NMK Oppdal planlegger nye anlegg hhv i Skaun og på Oppdal. Flere klubber i Gauldalen, fra Støren til Røros er utfordret av forbundet til å foreta en grundig utredning, før videre anleggsplanlegging. Det er spesielt scootersporten som ønsker nye anlegg i denne delen av fylket.

Utfordringer: Som for bilsport oppfordres det til samarbeid og reelle behovsvurderinger for å unngå overetablinger av anlegg. Det er viktig med gode prosesser for å sikre god plassering, med færrest mulig konflikter, og samtidig enklest mulig adkomst for brukerne. Det må i størst mulig grad legges til rette for involvering av barn og unge, med egne rom i klubbhuset, og avtaler med de videregående skolene med yrkesfag eller idrettstilbud. Også her må anleggene sikres en funksjonell og sikker utforming, gjennom sentral godkjenning i motorsportforbundet.

Skiskyting
Status: Skiskyting er fortsatt en forholdsvis liten idrett i forhold til antall aktive. I forhold til publikums- og mediainteresse er dette en idrett i medvind. Trondheim og Granåsen har i 2009 for første gang blitt tildelt world-cup, som erstatning for Holmenkollen som er under ombygging. Idretten er kostnadsintensiv, både for løpere og for anleggsutvikler, med krav om gode løyper og skytefasiliteter. I alt 16 klubber har egne anlegg, med Saupstad og Nilsbyen i Trondheim, Knyken i Orkdal og Hauka i Soknedal som de viktigste. Det er også bygd opp et fint anlegg i Haltdalen med rulleskifasiliteter.

Utfordringer: Skiskyting har de samme utfordringer som langrenn i forhold til snøsikring og gode rulleskitraséer. Det utfordres derfor til et formalisert samarbeid mellom skiskytter- og skikretsen om kompetanse og lokalisering av enkelte anleggselementer. I noen anlegg vil det også være naturlig med et tettere samarbeid med skytemiljøene. Videre anleggsutvikling bør i størst mulig grad styres til eksisterende miljø. For Trondheim bør det lages en felles plan for anleggene på Byåsen/Heimdal, for optimal kapasitetsutnyttelse og samhandling mellom klubber, og med Trondheim kommune.

Kampsport: Det er tre judoklubber og 26 klubber i kampsportforbundet (karate, taekwondo, jujutsu) i Sør-Trøndelag, og er den sjuende største barne- og ungdomsaktiviteten. Det er gitt tilskudd fra spillemidlene på rundt to millioner kroner til fire haller i Trondheim. Idretten har kommet med innspill på en sambrukshall for alle kampidretter, til trening og konkurranser, sentralt i Trondheim.

Ishockey: Ishockey drives av 650 barn og unge, de aller fleste gutter i Trondheimsregionen. Det er innendørs ishocheybaner i Bjugn, på Leangen og Dalgård. Det er ny hall under bygging på Leangen, for ishockey, kunstløp og curling. Det er tildelt spillemidler til utendørs kunstisflater i Orkdal, Hølonda og på torget i Trondheim. Det er bygd en plastisbane ved Nidarvoll skole i Trondheim.

Skøyter: Skøyter er en tradisjonsrik idrett i fylket, med TSK, Falken og Leinstrand som tre av de større klubbene. Om lag 1 % av idrettsungdom driver med skøyter. Det er gitt spillemidler til utendørs hurtigløpsbane på Leangen og til ishallen i Bjugn. Banen på Leangen har behov for rehabilitering av fundamentet. Kunstløp benytter de samme anleggene som ishockey, på Leangen og Dalgård.

Curling: Det er registrert to klubber, en på Oppdal og en i Trondheim. Det ble etablert en curlingbane i den nye ishallen i Bjugn. Det er behov for fire baner (striper) i Trondheim, -på Leangen og Dalgård. Anleggsutvikling må skje i sammenheng med ishockeybaner.

Vel 4 % av spillemidlene i fylket de siste ti årene er fordelt til ulike isanlegg, både for hockey, lengdeløp, kunstløp og curling.

Klatring: Det er seks klubber i fylket som driver med klatring; i Trondheim, Orkdal, Meldal og Hitra. I Trondheim finnes et studentanlegg og to kommersielle anlegg. I forhold til antall medlemmer er anleggstilbudet i Trondheim om lag halvparten av Bergens tilbud. Det planlegges en klatrehall ved Orkla idrettspark, som også vil kunne få betydning for Trondheims befolkning.

Volleyball: Volleyball utøves av en større andel voksne, med vel 900 registrerte aktive totalt og 23 volleyballklubber, spredt rundt i fylket. Volleyballidretten ønsker også flere idrettshaller med tilpasset høydemål, -gymsaler tilfredsstiller ikke idrettens behov. Det genereres mye egenorganisert aktivitet på utendørsanleggene, spesielt blant ungdom. Det er gitt tilskudd til 22 nye sandvolleyballbaner de siste årene.

Basket: Basket aktiviserer i underkant av 1 % av de registrerte barn og unge i fylket. Det er 17 klubber, de fleste spiller i en serie. Basketkretsen ønsker flere store flerbrukshaller, spesielt ved nybygg og rehabilitering av skoler.

Racket-idretter: Tennis er en sterkt voksende aktivitet, og ser at anleggssituasjonen er begrensende for videre utvikling. Det leies i dag to baner i Trondheim Spektrum, behovet er det dobbelte. Det er ulike alternative skisser, fra utvidelse ved Spektrum, til ny hall ved en videregående skole. Det sees positivt på et samarbeid med squash, badminton og bordtennis om et felles racketsenter. Tennis har valgt en spennende organisering med regionmodell og en sentral klubb som et nav for profesjonell administrasjon og trenerutvikling.

Innebandy: Det er 20 klubber som driver med innebandy i vår krets. Det er en sterkt voksende aktivitet med de samme utfordringer som håndball, basket og volleyball; det er behov for flere anleggsflater i Trondheim.

Sykkel: Sykkel er en aktivitet med økt interesse, både på landevei og terreng. Sykkel er organisert i landevei, bane, terreng, BMX/lek/ferdighet. Sykling foregår både på offentlig vei, stier, ski/idrettsanlegg og spesialbaner ute og inne. Fra spillemidlene er det tildelt spillemidler til åtte BMX-anlegg. Det finnes en velodrom på Stjørdal som vil kunne benyttes også av utøver fra vårt fylke. For å unngå brukerkonflikter mellom syklende og gående er det viktig med gode kommunale planprosesser. Aktiviteter for terrengsykkel bør i stor grad samlokaliseres med andre idretter/aktiviteter, for moderne helårsanlegg for barn og unge.

Dans: Dans er organisert i idrettsorganisasjonen gjennom 10 klubber i fylket. Hovedaktiviteten er sportsdans, men det tilbys også bl.a swing, rock, disko, salsa og streetdance. Dans appellerer spesielt til jenter. Det er ikke registrert tilskudd fra spillemidlene til spesialanlegg for dans. Det er viktig ved planlegging av flerbrukshaller, kulturhus o.l at det planlegges tilleggsarealer som er attraktive for de som ønsker å drive med dans.

4.5 Anlegg for skyting

Status: Det frivillige skyttervesen ble opprettet av Stortinget i 1893, og har 920 skytterlag i landet, derav 60 i fylket. Det største arrangementet er Landsskytterstevnet, som Oppdal arrangerer hvert 10. år. I tillegg til konkurranseskyting ivaretar DFS også opplæringen av jegere og tilrettelegging av skyteprøvene. Det er fem samlag i regionen: Uttrøndelag, Gauldal, Hitra/Frøya, Fosen og Nord-Østerdal. I disse lagene er det ca 11.000 medlemmer, derav 1.000 i alderen 6-18 år. Fylkeskommunen bevilger årlig støtte til ungdomsaktivitetene i samlagene. For 2008 var tilskuddet på 36.000 kroner.

Det er registrert 51 skytebaner i fylket. To skytebaner er samlokalisert med skiskytteranlegg. I perioden 1998-2008 er ca 6 % av spillemidlene i fylket tildelt skytebaner.

Utfordringer: Tradisjonelt har det vært et sterkt miljø rundt skytterlagene i bygdene, med mange stevner og stor dugnadsinnsats rundt egen bane. Det er gitt støtte til 43 baner for oppgradering fra

manuell til elektronisk anvisning. I følge kretsen er det størst aktivitet i Uttrøndelag og Fosen, og det forventes 10 søknader om spillemidler de neste fire år. Det planlegges nye baner i Klæbu og Brekken. I området Byneset/Trondheim er det registrert behov for en innendørs treningsbane.

Ønsket handlingsalternativ:

- Spillemidler til skyteanlegg styres i større grad inn mot hovedanlegg på Oppdal og til sentralbanene.
- Bidra til god planlegging av innendørs skyteanlegg i Trondheimsregionen, med mål om sambruk med annen kulturell infrastruktur.
- Stimulere til at samarbeidsavtaler med skiskyttermiljø blir utnyttet bedre.

4.6 Anlegg for friluftsliv

Status: Muligheter for å drive friluftsliv er et velferdsgode som skal sikres og fordeles jevnt i befolkningen, for økt livskvalitet, trivsel, folkehelse og bærekraftig utvikling. Friluftsliv drives av om lag 90 % prosent av Norges befolkning. De offentlige aktørene i friluftspolitikken er Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen, fylkeskommunen og kommunene. Andre viktige aktører er bl.a. Statsskog, fjellstyrene, Forum for natur og friluftsliv og interkommunale friluftsråd. Det er et stort antall frivillige lag og organisasjoner som stimulerer til fysisk aktivitet og naturopplevelser i fylket; Trondhjems Turistforening (15.319), Norges Jeger- og Fiskeforbund (7.799), Norske 4H (1.003), Røde Kors Hjelpekorps (1.089), Speidere (832) og Syklistenes landsforening (800). Tallene i parentes er medlemskap i enkelte organisasjoner tilknyttet Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO). Idretten har også ulike friluftslivstilbud som klatring, padling, turorientering, trimposter etc.

I løpet av perioden 1998-2008 har friluftsanlegg som dagsturhytter, sanitæranlegg, turkart og turveier/løyper/stier fått ca 6 % av spillemidlene. Stier og løyper får en høyere tilskuddsandel enn øvrige ordinære anlegg (50 % mot ⅓). Det gis også støtte til nærmiljøanlegg (uteanlegg) som terrengsykkelløyper, klatrevegger og jungelløyper som ofte er rekrutteringsanlegg for det mer tradisjonelle friluftslivet. Det gis også støtte av spillemidlene gjennom Den Norske Turistforeningen, til anlegg for friluftsliv i fjellet.

Fylkeskommunen bevilger dessuten årlige tilskudd til friluftsliv for stimulering og fremming av aktivitet, nye tiltak og drift av områder/anlegg av regional karakter. Over halvparten av søknadene går til drift av områder, skiløyper, veier og parkeringsplasser. Det er et mindre antall søknader til tur- og kurstilbud. For 2008 var tilskuddet på 350.000 kroner.

Utfordringer: Fortsatt dominerer det enkle og lite ressurskrevende friluftslivet, men utvikling av nye produkter gir nye aktiviteter, eksempelvis terrengsykling. En ser også en økning i aktiviteter i grenseland mellom friluftsliv, reiseliv, idrett og motorisert ferdsel. Hyttebygging vil kunne gi nye behov for tilrettelegging for friluftsliv. Tilrettelegging i nærmiljøet, ved byer/tettsteder og populære utfartsområder vil trolig gi god effekt og økt rekruttering. God planlegging og tilrettelegging er spesielt viktig, da det her er størst press på tilgjengelig areal.

Det er mange ulike aktører som arbeider med friluftsliv i kommunene. Økt samordning og koordinering kan gi økt fokus på sikring av områder, tilrettelegging og stimulering for et aktivt friluftsliv i hele fylket.

Ønsket handlingsalternativ:

- Stimulere til økt samordning mellom kommuner og frivillige lag og organisasjoner, og til flere regionale friluftsråd.
- Prioritere spillemidler til friluftsanlegg med mange brukere og lett tilgang, og til anlegg av regional betydning.

- Bruk av årlige friluftsmidler skal i større grad støtte tiltak for barn og unge og nye brukergrupper.

4.7 Nærmiljøanlegg

Status: Nærmiljøordningen ble innført i 1990 for å tilfredsstille ønsket om mer egenorganisert aktivitet. Ordningen har vært positivt mottatt, selv om vi nå ser en nedgang i søknadsmassen. Fra 2003 til i dag er det bygd mer enn 80 ballbinger, og 52 % av nærmiljømidlene er tildelt ballbinger/ løkker/flater i tiårsperioden. For utendørs kunstisflater er det mulig å få tilskudd inntil 1,2 mill kroner. Det er også mulighet for tilskudd til vanningsanlegg. Det er kun gitt mindre tilskudd til isflater gjennom nærmiljøordningen.

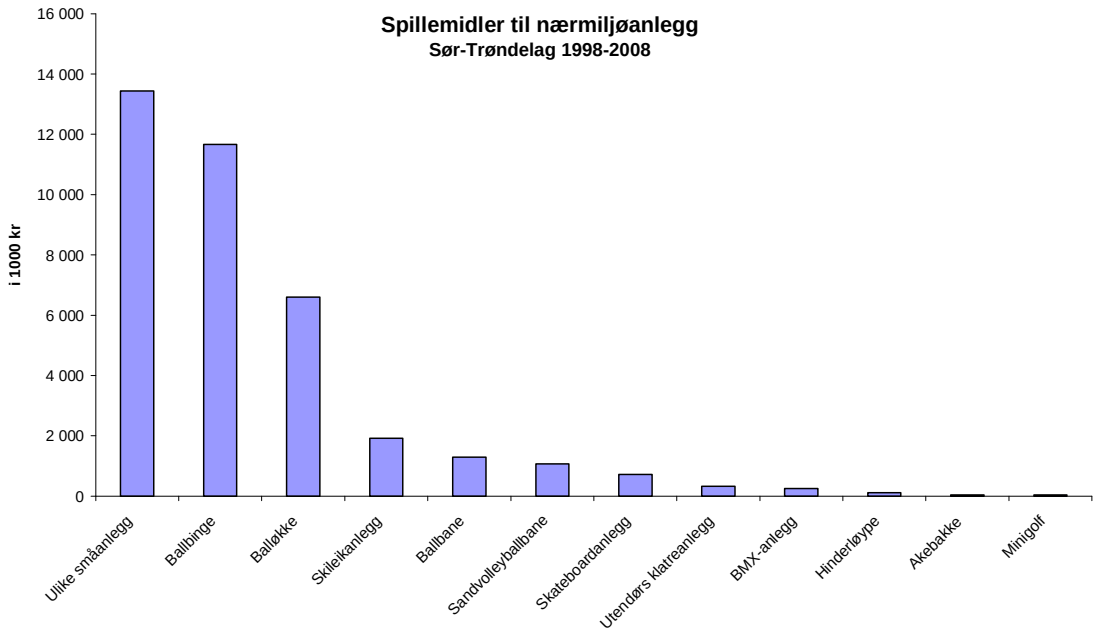

Utfordringer: Tilskuddsrammene for spillemidler til nærmiljøanlegg har ikke blitt endret tilsvarende prisstigning og kravene til moderne anlegg. Spillemidlene får derfor en mindre betydning i realiseringen av anlegg, og er trolig en av årsakene til nedgangen i antall søknader. Det er også en utfordring å planlegge gode anlegg med et mangfold av aktivitetstilbud. Økt kompetanse og bedre veiledning om ordningen, spesielt til skolene, vil kunne bidra til flere gode nærmiljøanlegg i fylket. Flere skoler som rehabiliterer eller bygger nytt inkluderer nå uteområdene i totalplanene. Eksempelvis har Byåsen skole investert mange millioner på skolens uteområde, til glede for alle, både i og etter skoletid.

Ønsket handlingsalternativ:

- Ordningen med nærmiljøanlegg må i sin helhet overføres til fylkene, med forutsigbare rammer og forenklet søknadsprosedyrer. Tilskuddsbeløpene til ordinære anlegg og nærmiljøanlegg må harmoniseres i forhold til prisstigning og nye tekniske krav.
- Kontinuerlig informasjon og veiledning om nærmiljøordningen til aktuelle anleggseiere og kommuner, med fokus på helhetlig planlegging, involvering av brukerne og attraktive møteplasser.

4.8 Anlegg av regional betydning

Trøndelag har sterke idrettstradisjoner, både på utøver- og arrangørsiden. Det er spesielt innen langrenn, kombinert, hopp, alpint, skiskyting, skøyter, håndball og fotball vi har utmerket oss, nasjonalt og internasjonalt. Det vi ser i dag er at store mesterskap krever stadig mer av arrangørene, når det gjelder kunnskap om økonomi, markeds- og mediaarbeid. Det er også større krav til fasiliteter rundt arenaene, for å gi publikum og TV-seere gode opplevelser. Kravene til toppidrettsanlegg endrer seg i takt med modernisering av idretten, og det er ofte større oppgraderinger som må gjennomføres før anlegg kan godkjennes til internasjonale mesterskap.

Trøndelag har ansatt en Mesterskapsagent som viktigste oppgave å bidra til store arrangement til regionen. Arbeidet som blir utført gjennom denne satsingen vil gi premisser for hvilke arrangement, og dermed anlegg, Trøndelag har kapasitet og interesse for. Det er dessuten utarbeidet en strategisk plan for regionale anlegg i Trøndelag. Dette er et initiativ gjennom de to idrettskretsene. Kompetanse og nettverk i idretten, for gode og fremtidsrettede anlegg i fylket, bør søkes videreført.

For prioritering av anlegg av regional betydning og for store mesterskap, vil det være naturlig å peke på de tradisjonsrike miljøene nevnt ovenfor. Der det er hensiktsmessig må det søkes samarbeid med andre miljø utenfor fylket, for felles strategi, infrastruktur og kompetanse for store arrangement.

Nedenfor er det pekt på viktige anlegg for internasjonale idrettsarrangement for fylket:

Anlegg	**Type arrangement**	**Status og utfordringer**
Lerkendal stadion, Trondheim	Internasjonale fotballkamper på klubb- og landslagsnivå	Tilfredsstillende for dagens aktivitet. Tribune-kapasitet må økes til 40.000 ved søknad om EM i fotball
Trondheim Spektrum, Trondheim	Internasjonale håndballkamper på klubb- og landslagsnivå	Tilfredsstillende for dagens aktivitet. Det er usikkert om Spektrum har potensiale som landsdelens hovedarena de neste 20 årene. Dette er i hovedsak knyttet til tribunekapasitet og forutsigbar tilgang.
Granåsen skisenter, Trondheim	Worldcup og VM for langrenn, kombinert, hopp, skiskyting	For sesongen 2009 vil det bli arrangert Worldcup i alle fire idrettsgrenene. Det er spesielt anlegg for hopp og skiskyting og permanent snøproduksjon det knyttes usikkerhet til.
Oppdal skisenter, Oppdal	NM, E-cup og Worldcup i alpint og snowboard	Oppdal arrangerte Worldcup sist i 1993. Anlegg og infrastruktur må oppgraderes, og kompetanse og ansiennitet må økes gjennom NM og Europacup, før worldcup og evt. VM-søknad.
Pir-badet, Trondheim	NM og internasjonale stevner i svømming	Pir-badet har klart å kombinere behovene til topp og bredde, og anlegget har p.t en tilfredsstillende standard.
Trondheim stadion, Trondheim	NM og internasjonale stevner i friidrett	Anlegget på Øya er tilfredsstillende pr. 2008. Det blir viktig å opprettholde standard på permanente anlegg og spesifikt utstyr gjennom nye arrangement.
Fosenhallen, Bjugn	NM, EM og World-cup i skøyter	Anlegget ble bygd som en treningshall, men har blitt oppgradert til internasjonal standard. Det må arbeides aktivt mot nasjonale og internasjonale miljø for å bli tildelt de største arrangementene.
Lånke Motorsportssenter, Stjørdal	*Internasjonale stevner i bilsport og motorsport*	*Utviklingen av anlegget på Lånke vil kunne få status som ett av fem regionanlegg innen bilsporten, og vil kunne bli et anlegg for store arrangement for ulike grener i motorsporten.*

Leangen kunstisbane, Trondheim	*NM, EM og World-cup i skøyter*	*Utendørs lengdeløpsbane på Leangen har lange tradisjoner, og vil etter nødvendig oppgradering kunne bygge opp et miljø for trening og konkurranser.*
Røroshallen, Røros	*Internasjonale håndballkamper på klubb- og landslagsnivå*	*Anlegget som er under planlegging vil sammen med en storhall i Trondheimsregionen gi et godt tilbud ved større nasjonale og internasjonale turneringer, og ved landslagssamlinger.*
Lade idrettsanlegg	*Internasjonale fotballkamper på klubb- og landslagsnivå*	*Anlegget som er underplanlegging vil etter Lerkendal være fotballens andrearena, der topplag både på dame- og herresiden vil ha sine hjemmekamper*
Ranheim friidrettshall	*Innendørs NM i friidrett*	*Anlegget som er under planlegging vil ved valg av toppstandard og 1000 tribuneplasser kunne arrangere store nasjonale stevner.*

De fem siste anleggene (i kursiv) er under utvikling, og det forutsettes at relevant standard blir utbygd, før anlegg kan sies å ha større regional betydning. Alle anleggene er tilpasset aktivitet for begge kjønn, og det bør i størst mulig grad søkes samlokalisering av arrangement for jenter og gutter.

Trondheimsklubber skal i 2010 arrangere VM i orientering, bl.a i Granåsen og i Midtbyen. Dette er en idrett som ikke har de samme krav til kostnadskrevende anlegg, men kan utnytte eksisterende fasiliteter f.eks på en skistadion.

4.8.1 Regionalt kompetansesenter for idretten

Olympiatoppen Midt-Norge har tatt initiativ til å utrede mulighetene for idrettens regionale kompetansesenter. Dette er tenkt som en samling der topp- og breddeidrett, og folk flest får tilgang til kompetanse om fysisk aktivitet, helse og kosthold, gjennom bl.a felles treningssenter og testlokaler. Gjennom et forprosjekt er det pekt på lokalisering i Granåsen. Det er også tenkt at etableringen skal inneholde arenafasiliteter, serveringssteder, smøreboder og på sikt overnattingstilbud, til glede for utøvere, ledere, publikum og friluftsfolk. Dette må skje gjennom helhetlig planlegging og brei forankring, bl.a sammen med anleggseieren i Granåsen. Det vil også være naturlig at ideen om flerbrukshall i området ivaretas i planleggingen.

Kulturdepartementet har initiert en satsing på kompetanse om idrettsanlegg gjennom et nasjonalt senter ved NTNU. Forskning og utvikling av ny teknologi på idrett, og spesielt idrettsanlegg må utnyttes bedre. Det oppfordres til en god dialog mellom Olympiatoppens initiativ og forskningsmiljøene ved NTNU.

5 Mål og strategier

5.1 Visjon

Det vil være naturlig å videreføre de overordnede målene fra handlingsplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sør-Trøndelag (2005-2008) som omhandler anlegg og fysisk tilrettelegging.

Visjonen vil fortsatt være: **"Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv for alle i Sør-Trøndelag"**
Denne omfatter alle grupper av befolkningen, og gjelder konkurranserettede tiltak organisert gjennom idretten, og ulike former for egenorganisert fysisk aktivitet. Målet er at flest mulig skal kunne utøve idrett og fysisk aktivitet, gjennom gode og fremtidsrettede anlegg i hele fylket.

5.2 Verdigrunnlag

I denne planen tydeliggjøres tre fokusområder som skal ligge til grunn for all anleggsutvikling i fylket. Her er beskrevet enkelte strategivalg som bygger opp under verdiene.

I) Bærekraft

- Prioritere modernisering av eksisterende anlegg fremfor nyetableringer.
- Prioritere anlegg som gir stor aktivitet og som fremmer flerbruk/sambruk.
- Tilrettelegge for aktivitetsanlegg der folk bor.
- Stimulere til interkommunale anlegg og anlegg av regional betydning, gjennom robuste idrettsrådsmodeller og inkluderende prosesser i kommuner og fylker.

II) Barn og unge

- Samarbeid mellom idretten og det offentlige for moderne aktivitetsanlegg og attraktive møteplasser ved skoler og boområder.
- Sikre god medvirkning fra barn og unge i planlegging, gjennomføring og drift av anlegg.
- Arbeide for at kommunene tar et større ansvar for utbygging og drift av aktivitetsanlegg**.**

III) Folkehelse

- Sikre og utvikle anlegg og områder slik at flest mulig gis anledning til å drive fysisk aktivitet i både organisert og egenorganisert regi, i friområder og til skole og jobb.
- Sikre godt samarbeid mellom lag og foreninger og folkehelsearbeidet på alle nivå.
- Fokus på integrering, for å gi mennesker med funksjonshemming de samme mulighetene som andre til aktivitetstilbud i sitt nærmiljø.

5.3 Prioritert handling

1. Anlegg som evner å kombinere og tilrettelegge for flere idrettsgrener, breddeidrett, folkehelseperspektivet og friluftsliv, med universell utforming, vil prioriteres.
2. Videre vil prioriterte anlegg (ref. prioritet 1) hvor flere kommuner står bak, prioriteres.
3. Anlegg som oppfyller kravet i prioritet 1 og 2, og som videre tilrettelegger for at anleggene blir et produkt som tiltrekker seg arrangement og (trenings)samlinger av nasjonal og internasjonal karakter, prioriteres.
4. Dagens ordning der kommunene lager lokal prioritering videreføres. Idrettskretsen får ansvar for samordning mellom særidrettene til en helhetlig anbefaling for behandling i fylkeskommunale organer.

5. Det må utarbeides en plan for store anlegg for nasjonale og internasjonale samlinger og mesterskap.
6. For gode aktivitetsanlegg for barn og unge og egenorganisert aktivitet, vil minimum 15% av spillemidlene reserveres nærmiljøanlegg og anlegg for friluftsliv.
7. Minimum 25% av de fylkeskommunale friluftsmidlene reserveres utviklingsprosjekt rettet med barn og unge.
8. Det utarbeides egen sak angående bedre utnyttelse av ledig hall-/banekapasitet.
9. Kommunene bes gjennomgå sine anleggsoversikter, med sikte på å få slettet anlegg som ikke lenger er i bruk. En anleggsdekning som står mer i samsvar med den faktiske situasjonen, vil øke spillemiddeltildelingen til Sør-Trøndelag og dermed også til kommunene.

6 Vedlegg

1. Aktivitetstall

2. Saksprotokoll/utredning fra sluttbehandling av mål og retningslinjer, Fylkesting 28.4. 2009

Aktivitetstall - Idrettsregistreringen 2007
Sør-Trøndelag Idrettskrets

	Kvinner					Menn					Sum		
akt./gruppe	**0-5**	**6-12**	**13-19**	**20-25**	**26-**	**0-5**	**6-12**	**13-19**	**20-25**	**26-**	**K**	**M**	**TOTAL**
260 Fotball	75	3 249	2 583	446	839	100	6 838	4 710	1 444	2 759	7 192	15 851	**23 043**
420 Ski	899	2 533	991	411	3 697	929	3 387	1 554	659	5 908	8 531	12 437	**20 968**
330 Håndball	25	3 730	2 562	470	841	27	1 846	862	144	471	7 628	3 350	**10 978**
300 Gymnastikk og turn	355	1 725	381	69	440	287	610	95	68	127	2 970	1 187	**4 157**
270 Friidrett	173	628	322	90	539	178	598	420	192	842	1 752	2 230	**3 982**
290 Golf	1	24	62	72	782	-	60	254	323	2 304	941	2 941	**3 882**
280 Gang- og turmarsj	114	282	219	187	955	119	302	226	177	1 053	1 757	1 877	**3 634**
450 Svømming	74	1 066	147	113	131	109	1 135	130	100	103	1 531	1 577	**3 108**
520 Kampsport	-	328	235	208	118	-	682	366	323	317	889	1 688	**2 577**
380 Orientering	31	193	131	112	408	30	196	195	151	763	875	1 335	**2 210**
510 Dans	91	203	130	373	188	12	52	67	303	134	985	568	**1 553**
500 Motorsport	19	54	60	19	55	36	193	216	158	700	207	1 303	**1 510**
430 Skyting	1	15	32	11	64	4	55	146	83	1 044	123	1 332	**1 455**
230 Sykkel	3	19	31	23	130	1	58	161	97	633	206	950	**1 156**
400 Ridning	7	128	379	153	317	2	16	15	10	114	984	157	**1 141**
340 Ishockey	1	30	17	5	27	8	389	214	86	268	80	965	**1 045**
130 Bandy	9	30	66	102	100	3	211	208	124	155	307	701	**1 008**
590 Klatring	20	61	52	92	113	23	63	96	234	213	338	629	**967**
480 Volleyball	-	16	208	161	135	-	30	80	119	159	520	388	**908**
370 Luftsport	-	3	25	44	48	-	9	68	140	530	120	747	**867**
160 Boksing	2	9	120	49	145	1	44	206	98	168	325	517	**842**
410 Seiling	-	8	8	21	165	-	8	21	72	495	202	596	**798**
490 Skiskyting	-	69	85	11	85	-	138	183	31	169	250	521	**771**
140 Basketball	-	57	84	36	11	-	159	181	70	66	188	476	**664**
570 Biljard	-	1	8	12	6	-	1	211	246	170	27	628	**655**
440 Skøyter	14	207	47	6	40	5	109	38	18	107	314	277	**591**
360 Padling	-	7	27	74	111	-	14	39	85	233	219	371	**590**
460 Tennis	-	33	63	18	86	1	50	78	18	155	200	302	**502**
240 Dykking	-	4	14	50	36	-	29	51	94	184	104	358	**462**
320 Hundekjøring	6	27	30	28	77	39	26	21	25	160	168	271	**439**
730 Snowboard	-	3	35	66	10	-	4	85	104	20	114	213	**327**
210 Casting	-	9	31	9	64	-	21	60	19	105	113	205	**318**
630 Triathlon	-	9	42	56	34	-	34	12	78	40	141	164	**305**
470 Vektløfting	-	6	24	24	39	-	25	32	38	105	93	200	**293**
220 Curling	-	7	9	-	56	-	26	21	160	11	72	218	**290**
120 Badminton	-	26	38	17	21	-	31	57	39	55	102	182	**284**
180 Bowling	-	5	9	6	36	-	7	48	19	142	56	216	**272**
190 Bryting	-	12	8	5	-	-	99	82	22	19	25	222	**247**
170 Bordtennis	-	11	3	4	9	-	54	38	49	58	27	199	**226**
310 Idrett for funksjonshemmede	-	2	25	29	31	-	6	17	17	65	87	105	**192**
550 Styrkeløft	-	-	27	4	10	-	-	44	40	66	41	150	**191**
350 Judo	-	15	14	18	7	-	45	23	39	26	54	133	**187**
540 Squash	-	-	7	12	4	-	-	23	67	62	23	152	**175**
530 Vannski	-	8	20	15	18	1	28	31	18	32	61	110	**171**
560 Amerikansk fotball	-	-	25	10	6	-	-	68	22	24	41	114	**155**
200 Bueskyting	-	6	14	2	12	-	28	30	8	43	34	109	**143**
700 Frisbee	1	3	-	14	11	5	1	4	37	42	29	89	**118**
720 Rugby	-	-	10	16	6	-	-	27	27	23	32	77	**109**
390 Roing	-	-	5	15	9	-	-	8	22	17	29	47	**76**
250 Fekting	-	2	4	13	1	-	10	6	19	14	20	49	**69**
580 Kickboksing	-	-	13	9	3	-	-	15	14	8	25	37	**62**
640 Fleridretter	-	-	2	2	11	-	-	2	4	20	15	26	**41**
610 Soft- og baseball	-	-	3	7	-	-	-	4	13	2	10	19	**29**
110 Ake og bob	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**-**
	1 921	**14 863**	**9 487**	**3 819**	**11 087**	**1 920**	**17 727**	**11 849**	**6 567**	**21 503**	**41 177**	**59 566**	**100 743**

Oppdatert 06.10.2008 14:18 Ekskl. klubber registert etter 01.01.2008

* Norges Gang- og Mosjonsforbund er slått sammen med Norges Friidrettsforbund fra 1.4.09

** Aktivitetstall og medlemstall er ikke sammenfallende. For å bli registrert som aktiv kreves en viss kontinuitet i aktiviteten, -det er flere passive medlemmer, og enkelte medlemmer er aktive i flere grener.

SØR-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE

SAKSPROTOKOLL

Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sør-Trøndelag. Mål og retningslinjer for anleggsutvikling 2009-2012

Behandlet av	**Møtedato**	**Saknr**
Kultur- idrett- og velferdskomitéen	15.04.2009	19/2009
Fylkestinget	28.04.2009	37/2009

Saksbehandler: Oddveig Bredesen
Arkivsak: 200809851

Fylkestinget har behandlet saken i møte 28.04.2009 sak 37/2009

Protokoll
36 representanter til stede. Representanten Henrik Kierulf(Høyre) hadde permisjon.

Votering:
Innstillingen ble enstemmig vedtatt

Vedtak
Fylkestinget i Sør-Trøndelag vedtar "Mål og retningslinjer for anleggsutvikling 2009-2012. Plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sør-Trøndelag".

3. kulepunkt under Folkehelse skal være Integrering.

Saksutredning: Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sør-Trøndelag. Mål og retningslinjer for anleggsutvikling 2009-2012

FYLKESRÅDMANNENS INNSTILLING

Fylkestinget i Sør-Trøndelag vedtar mål og retningslinjer for anleggsutvikling 2009-2012, for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sør-Trøndelag.

VEDLEGG OG ANDRE SAKSDOKUMENTER

Nummererte vedlegg som følger saken
1. Sammendrag av innkomne merknader med fylkesrådmannens kommentarer (4 sider)
2. Mål og retningslinjer for anleggsutviklingen 2009-2012 (24 sider)

Uttrykte vedlegg i saksmappen
1. Trøndersk anleggsplan 2009-2012, større idrettsanlegg av regional karakter, NTIK+STIK
2. Handlingsplan for fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og anleggsutvikling i ST 2005-2008
3. Innkomne uttalelser (9 stk)

BAKGRUNN

Fylkeskommunen er gjennom plan- og bygningsloven pålagt å sørge for en løpende fylkesplanlegging. I veileder for kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (V-0798) ønsker Kultur- og kirkedepartementet at fylkeskommunen tar en mer aktiv del i utformingen av idretts- og friluftspolitikken på regionalt nivå. Handlingsplan for Fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og anleggsutvikling for Sør-Trøndelag (2005-2008) revideres derfor.

PLANENS INNHOLD

For å sikre at flest mulig skal kunne utøve idrett og fysisk aktivitet må det skje en viss grad av fysisk tilrettelegging, f.eks med turveier, skianlegg, fotballbaner og haller for innendørs-aktiviteter. Mindre anlegg ved boområder og skoler vil kunne gi stor aktivitet, f.eks gjennom ballbinger og skileikanlegg. Dette dokumentet synliggjør dagens anleggssituasjon, ser på hvilke utfordringer vi har, og skisserer mål og retningslinjer for de neste fire årene.

Dokumentet er delt i fem kapittel:
1. **Innledning:** prosess, definisjoner, utviklingstrekk
2. **Overordnede føringer og målsettinger:** viktige premisser for anleggsutviklingen
3. **Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet:** hvordan redusere gapet mellom anleggsønsker og statlig finansiering
4. **Anleggsutvikling – status og utfordringer.** Med ønsket handlingsalternativ som bør detaljeres videre gjennom et samarbeid mellom idretten og det offentlige.
5. **Mål og strategier:** visjon, verdigrunnlag og prioritert handling.

Det er valgt tre tema som skal ligge til grunn for all planlegging: *a)bærekraft* med modernisering framfor nyetablering, flerbruk, riktig lokalisering og samhandling, *b)barn og ungdom* med moderne anlegg ved skoler, god medvirkning, og større offentlig engasjement for anlegg og *c)folkehelse* med god planlegging og samhandling mellom det offentlige (helse, plan, samferdsel, kultur, skole) og lag og foreninger, -for anlegg til alle.

Det offentlige og idretten i Trøndelag fikk i 2006/2007 utarbeidet idrettspolitisk manifest med fokus både på topp og bredde, gjennom innsatsområdene fysisk aktivitet, frivillighet, anlegg,

store arrangement og sunne vinnerkulturer. Strategier og tiltak i manifestet tilfredsstiller i en viss grad et helhetlig planverktøy for området.

Det er dessuten et misforhold mellom søknadssum og tilgangen til statlig finansiering gjennom spillemidlene. I denne revideringen er det derfor valgt å se mer spesifikt på anleggssituasjonen i fylket. Endring av navn på dokumentet gjenspeiler denne vinklingen.

PROSESS OG INNSPILL TIL ARBEIDET

Det er gjennomført en planprosess med dialogmøter, drøftingsmøter og høring i hht plan- og bygningsloven, detaljer finnes i kap 1.1. Det har i alt kommet ni innspill gjennom høringsrunden, både fra det offentlige og idretten. Sammendrag av skriftlige merknader finnes i vedlegg 1.

Det er svært ulike innspill som er kommet, og det er vanskelig å i møtekomme alle. En del mindre endringer er foreslått tatt inn, mer omfattende innspill må følges opp i andre sammenhenger, f.eks ved revidering av idrettspolitisk manifest, strategiplanen, arealplanarbeid, og gjennom de årlige behandlingene av spillemidler og friluftsmidler.

FYLKESRÅDMANNENS VURDERING

Tilrettelegging for fysisk aktivitet og idrett er et område som Sør-Trøndelag fylkeskommune har et spesielt ansvar for, som saksbehandler av spillemidlene, med årlig fordeling av rundt 35 millioner kroner til anlegg i fylket. Den søknadsbaserte ordningen gir størst ramme fra kulturdepartementet ved høyest godkjente søknadssum. Søknadene fremmes gjennom kommunene som lager egne prioriteringer. På regionalt nivå må det derfor foretas en del avveininger, i forhold til lokaldemokrati/regionalpolitiske ønsker, by/land, topp/bredde etc. Med et ”etterslep” av søknader på opp til fire år, vurderer nå fylkesrådmannen det som viktig med tydeligere prioriteringer regionalt.

Det blir viktig at gode fremtidsrettede anlegg lokaliseres på riktig sted, for best mulig utnyttelse av de offentlige tilskuddene. Anleggsideene blir ofte initiert lokalt i et idrettslag eller i en kommune. Lokalt engasjement må stimuleres og ivaretas, men ideene må i større grad inkluderes i en helhetlig anleggsplanlegging, med samhandling på tvers av idretter og kommuner. F.eks må motorsport, skyting og skiskyting kunne lokaliseres til samme området, for samarbeid om adkomst, parkering, klubblokaler, garderober, støyskjerming, traséer etc.

En viktig suksessfaktor for en sterkere samhandling er fungerende idrettsråd, gjerne med en interkommunal overbygning som utprøves i Fosen. Sør-Trøndelag idrettskrets vil kunne få en tydeligere rolle i anleggsspørsmål gjennom dialog og samordning mellom ulike idretter, og med å legge til rette for interkommunalt idrettsrådsarbeid.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har tatt en aktiv rolle i arbeidet med store idrettsarrangement, gjennom ansettelsen av en Mesterskapsagent. Det blir viktig å se anleggs- og arrangements-strategier under ett, og oversikten over anlegg for internasjonale arrangement må ligge til grunn for arrangementssøknader fra regionen. Vi ser at dette arbeidet er i en rivende utvikling, det blir derfor viktig med en kontinuerlig diskusjon om hvilke nye arrangement regionen kan påta seg, gjennom dialog mellom det offentlige, idretten, reise- og næringsliv.

FYLKESRÅDMANNENS TILRÅDING
Mål og retningslinjer for anleggsutvikling i Sør-Trøndelag for perioden 2009-2012 skal bidra til enklere og tydeligere anleggsprioriteringer i lag og organisasjoner, idrettsråd, kommuner og i fylkeskommunens eget arbeid med veiledning og fordeling av spillemidler til anlegg. Fylkesrådmannen tilrår at Fylkestinget vedtar planen som forelagt. Det forutsettes at nye mål og retningslinjer blir formidlet på en tilfredsstillende måte, og at Fylkesutvalget tillegges oppfølgingsansvar for de ni punktene under prioritert handling.

Vedlegg 1: Sammendrag av innkomne uttalelser
Fylkesutvalget vedtok 9.12.08 at forslag til nye mål og retningslinjer for anleggsutvikling for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv legges ut på høring. Forslag ble sendt på høring den 9.12.08 med høringsfrist 20.2.09 til følgende aktører:

- Kommuner i ST
- Idrettsråd i ST
- Sør-Trøndelag idrettskrets
- Særkretser i ST
- Olympiatoppen Midt-Norge
- Det frivillige skyttervesen, Trønderkretsen
- Forum for natur og friluftsliv i Sør-Trøndelag
- Trondheimsregionens friluftsråd
- Fylkesmannen i ST
- Nord-Trøndelag fylkeskommune
- Kultur- og kirkedepartementet

Kultur- og kirkedepartementet, idrettsavdelingen 15.12.08
Ingen merknader til forslaget. Det blir gjort oppmerksom på at det er brukt feil betegnelse på veileder for universell utforming av idretts- og nærmiljøanlegg.

Kommentar: Merknaden tas til orientering

Nord-Trøndelag fylkeskommune, kulturavdelinga 18.2.09
Det er registrert at det er valgt et smalere fokus på det nye planforslaget, mer direkte på anlegg som virkemiddel. Ut i fra ønsket om et helhetlig planverktøy for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er dette en mindre ønskelig utvikling. Det etterlyses også en bedre forankring til andre fagområder i fylkeskommunen. Det savnes en beskrivelse av oppgave- og ansvarsforhold mellom de ulike aktørene på saksfeltet. Planen kunne med fordel vært mer konkret i forhold til anlegg for barn og unge, i nærmiljø og skole.

Kommentar: Merknadene er relevante, og fylkesrådmannen har selv kommentert den valgte vinklingen på anlegg i høringsdokumentet. Fylkeskommunen bør på sikt vurdere å samordne satsingene innen idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i en fylkesdelplan med fokus på folkehelse og regional utvikling. Det er å bemerke at fylkeskommunen har vært sentral i utformingen av Idrettspolitisk manifest for Trøndelag med fem satsinger som favner bredt. Det er tatt inn en kort rollebeskrivelse under kap 3.1.

Bjugn kommune, rådmannskontoret 20.2.09
I forhold til ønskede føringer i Idrettspolitisk manifest er det ikke aktuelt for Bjugn å øke den kommunale anleggsutbygging ut over dagens nivå. Ordningen med Mesterskapsagent bør markedsføres på en bedre måte. Det er viktig med kompetanseheving/formidling av hvordan gjennomføre store idrettsarrangement, med oppbygging av sentralt system for PR, mediehåndtering og salg av arrangement.

Kommentar: Fylkesrådmannen tar merknadene til orientering, og de vil bli håndtert innenfor arbeidet med Idrettspolitisk manifest og store arrangement/Mesterskapsagent.

Meldal kommune, hovedutvalg for oppvekst, helse og omsorg 10.2.09
Meldal kommune slutter seg i hovedsak til planen, men vil påpeke at det i for stor grad legges opp til en sentralisering av virkemidlene. Det er viktig med anlegg av mindre målestokk i hele fylket, for størst mulig aktivitet og bredde. Det opplyses om faktafeil om motorsport; NMK Orkla bygger motorsportsanlegg på Bjørnli, Løkken Verk, mens det er Orkla motorklubb som planlegger anlegg i Skaun.

Kommentar: Fylkesrådmannen kan ikke se at forslag til mål og retningslinjer vil føre til en sentralisering av virkemidlene ut over det som kan forventes ut i fra befolknings-sammensetning og aktivitetsprofil. For best mulig utnyttelse av virkemidlene er det i større grad fokus på flerbruk og interkommunale løsninger. I planen er barn og unge gjennomgående prioritet. Samarbeid mellom idretten og det offentlige for moderne aktivitetsanlegg ved skoler og boområder er et viktig prinsipp som følges opp gjennom øremerking av spillemidler til denne type anlegg. For større og mer kostnadskrevende anlegg av regional betydning ønskes en mer målrettet utbygging, med tydelig og god lokaliseringsdebatt.

Trondheim kommune, rådmannens fagstab 20.2.09
For at planen skal være et verktøy for kommunal saksbehandling av kommuneplan og reguleringsplaner mangler tydelige føringer og visjoner. Målsetting for utforming av nye idrettsanlegg må konkretiseres, innen tema som flerbruk, bærekraft, klimatilpassing, universell utforming, lokalisering og adkomst/parkering. Det foreslås at fylkeskommunen utarbeider en prioriteringsliste for regionale og nasjonale anlegg.
Spillemiddelandelen til byer bør økes da det trengs mer tilrettelegging der. Det er unaturlig at nasjonalanlegget Granåsen HS 130-140 ikke er nevnt spesifikt under pkt 4.3. Granåsen har også et skiskytteranlegg som er IBU-godkjent i 8 år. Kommunaldirektør for kultur mener at friluftsliv er viktigste aktivitet, også i byen. Det ønskes derfor sterkere fokus på sikring av bynære areal, både i marka, stranda og i Nidelvkorridoren; for adkomst ut i til marka og tilgjengelige areal. Det planlegges interkommunale friluftsanlegg i Jonsvatnet-Malvik og i Malvik-Trondheim-Klæbu. For anlegg av regional betydning bør skiskytterarenaen i Granåsen, kommunens planer for Lade idrettsanlegg, friidrettshall på Ranheim og toppfotballarena på Dalgård tas inn.

Kommentar: Merknadene er tatt til orientering. Fylkesrådmannen har valgt å utvikle overordnede mål og retningslinjer for anleggsutviklingen i fylket. Det er etter vårt syn en tydelig prioritet på flerbruk, bærekraft og universell utforming i planen. For detaljerte retningslinjer henvises til sentrale forskrifter og veiledere, samt til offentlige arealplaner. For innspill om mer spillemidler til byområder henvises til kommentar under Meldal kommune. Hoppanlegget i Granåsen vil bli tatt inn under statusavsnittet på ski (kap 4.3). Fotballanlegg på Lade og friidrettshall på Ranheim vil kunne tas inn i lista over anlegg som er viktig for

internasjonale idrettsarrangement, under forutsetning av at anleggene realiseres som planlagt (dvs i kursiv skrift, kap 4.8).For Dalgård vil Lade overta som andreanlegget i fotball. Ønske om egen liste for regionale og nasjonale anlegg blir ivaretatt gjennom liste i kap 4.8 og prioritert handling pkt 5: "Det må utarbeides en plan for store anlegg for nasjonale og internasjonale samlinger og mesterskap".

Sør-Trøndelag idrettskrets, administrasjon 21.3.09

Innledningsvis argumenterer STIK for hvorfor engasjere seg i tilrettelegging og samhandling for aktivitet, med bakgrunn i idrettens egenverdi, næringsverdi (arrangement og opplevelser) og bedre helse, mestring og læringsevne. For bedre rammebetingelser pekes det på sju punkter, her kort gjengitt: a) Sikring av areal, spesielt for gode oppvekstvilkår for barn i Trondheimsområdet med arealknapphet og underdekning på idrettsanlegg. STFK må bidra til helhetstenking i boligutbygging og arealplanlegging. b) Det er et stort behov for anlegg og areal for idrett og fysisk aktivitet i fylket. STIK ber om at idrettens prioriteringer blir mer vektlagt, bl.a gjennom føringer i Trøndersk anleggsplan, og at dette blir mer avgjørende enn de enkelte kommunenes prioritering av spillemiddelsøknader. c) Det er et mål at det offentlige skal ta ansvar for bygging og drift av idrettsanlegg, og idretten for aktiviteten. STFK blir utfordret til å ta ansvar for bygging og drift av anlegg. d) STIK utfordrer til egne tilskuddsordninger knyttet til større anlegg av regional karakter, og til bruk av regionale utviklingsmidler som en del av offentlig infrastruktur. e) STFK bes bidra til at idretten får fritak for merverdiavgift. f) STFK bes bidra til økt anleggskompetanse f) STIK er positiv til ansettelse av en Mesterskapsagent, og ønsker å bidra med sin kompetanse.

Kommentar: Merknadene er tatt til orientering. For flere av punktene som trekkes fram pågår det et kontinuerlig arbeid der STFK bidrar aktivt. For punkt b) med ønske om større mulighet for påvirkning vil dette bli ivaretatt gjennom pkt 4 i kap 5.3 der det er foreslått at idrettskretsen får ansvar for samordning og helhetlig anbefaling av anleggsprioriteringen for fordeling av spillemidler. Fylkesrådmannen gjør oppmerksom på at det er i hovedsak gjennom kommunene og lag og organisasjoner som legger til rette for anlegg lokalt. STFK vil gjennom sitt ansvar for videregående opplæring planlegge, bygge og drifte anlegg ved de videregående skolene, som da bør samordnes med øvrige behov i det offentlige og idretten.

Trondheimsregionens friluftsråd, administrasjon/styremøte 25.2.09/16.3.09

Friluftsrådet peker på at friluftsliv som lavterskelaktivitet må bli et gjennomgående tema i planen. Og at fylkeskommunen gjennom planverket kan påvirke folkehelse og livskvalitet til hele befolkingen. Avtale mellom fylkeskommune og friluftsråd er positiv, og det anbefales at fylkeskommunen ser på modeller for flere friluftsråd i fylket. Det er ønskelig med et administrasjonstilskudd til slike friluftsråd på kr 2/innbygger fra stfk. Fylkeskommunen bør bidra i et spleiselag for tilrettelegging og drift av regionale friluftsområder, med minimum 600'/år. Nærmiljøanlegg og friluftsanlegg skaper stor aktivitet for mange, og større andel av spillemidlene bør derfor kanaliseres til disse anleggene. Aktiv skolevei er en viktig arena for barn og unge, og bør tas inn i "Den Fysiske Skolesekken", med sikte på at sekken utvides til å omfatte alle grunnskolene i fylket.

Kommentar: Merknadene er tatt til orientering. Under kap 4.6 er det skissert et videre arbeid med flere friluftsråd i fylket. Dette arbeidet er igangsatt administrativt på enhet for regional utvikling i fylkeskommunen, og vil bli lagt fram i utfordringsdokumentet for 2010. For større andel av spillemidler til nærmiljøanlegg og friluftsanlegg vises igjen til pkt 6 under prioritert handling. Fylkesrådmannen er enig i at aktiv skolevei er viktig. Det henvises til revidering av Idrettspolitisk manifest der Den Fysiske Skolesekken er ett tiltak, som en pilot i Trondheim.

Orkdal idrettsråd, styremøte 10.2.09

Orklahallen er ikke nevnt i høringsutkastet. Hallen har ved flere anledninger blitt benyttet til internasjonale arrangement, landskamper i håndball. Helhetlig plan for anleggsutvikling i Orkanger (Idrettsparken, Gammelosen, Orklahallen og Nedre Rømme) foreslås tatt inn i dokumentet. Det samme gjelder utbyggingsplanene i Knyken med bl.a hoppbakker i plast, skiskytter- og langrennsstadion, alpintrase og skihytte.

Kommentar: Merknadene er tatt til orientering. Fylkesrådmannen har ikke blitt forelagt de omtalte planene for Orklahallen. En helhetlig plan for utvikling og forutsigbar drift vil være viktig for fortsatt å gi et godt tilbud lokalt. Som topphåndballarena vurderes den foreløpig som mindre aktuell enn Trondheim og Røros sine planer. Knyken er beskrevet som viktige anlegg både for ski og skiskyting, og får i dag årlig driftsstøtte fra fylkeskommunen. En videre utvikling av området vil kunne gi et positivt løft for topp, bredde og folkehelsearbeidet, og vil kunne tilfredsstille prioriteringene for spillemidler på en god måte.

Røros idrettsråd 19.2.09

Idrettsrådet er i hovedsak enig i foreslåtte strategier. Det er ønskelig at spillemiddelordningen gjennomgås og forenkles. For bedre og mer effektive skyteanlegg bør det stilles strengere krav til samhandling mellom skytterklubber. Det foreslås en årlig pott på 1-2 mill kr i fylkeskommunen for forprosjekter og utredninger, som anleggsutviklere kan søke på. Det er ønskelig at samarbeidsmodeller med næringslivet for kostnadskrevende anlegg avklares. Røroshallen Eiendom AS er stiftet for å realisere flerbrukshall med tre flater. Dagens hall planlegges delvis ombygd til basishall for turn. I forhold til status på snøproduksjonsanlegg er det ikke foreløpig ikke investert i et slikt anlegg, dette vil trolig skje i 2010. For motorsport i Gauldalen arbeides det med å finne egnet område på Glåmos. Rørosidretten har gitt støtte til et nasjonalt skiskytteranlegg på Os, og avstår derfor å bygge et større skiskytteranlegg på Røros. Ordningen med spillemidler til nærmiljøanlegg må opprettholdes og overføres til fylket. Ordningen med regionanlegg bør få egen status som genererer ekstraordinære tilskudd fra fylket, og Røroshallen bør få status som regionanlegg.

Kommentar: Merknadene er tatt til orientering. Arbeidet med gjennomgang av kriteriene for fordeling av spillemidlene er igangsatt, og ledes av kulturdepartementet. Fylkesrådmannen er svært positiv til de regionale samarbeidsprosjektene som pågår, både for et motorsportsenter for Gauldalen og et større skiskytteranlegg i Nord-Østerdal. I forslag til prioritering for spillemidler vil anlegg hvor flere kommuner står bak bli prioritert, samt anlegg som tiltrekker seg arrangement av nasjonal og internasjonal karakter (pkt 2 og 3 i kap 5.3). Røroshallen er foreslått som et anlegg som kan bli viktig for større arrangement, under forutsetning av full utbygging.